

Her spilder vi ikke børnenes tid

af Peter Rod

www.læreplanstræet.dk

Her spilder vi ikke børnenes tid

cand. pæd., lektor emeritus **Peter Rod**
peter@blichfeldtrod.dk
www.læreplanstræet.dk

grafik **Studio Yanosen**
contact@yanosen.studio

udgave 10.12.2022

I denne serie findes der også følgende essays:

- Børneperspektivernes mulighedsrum
- Evaluering i et børneperspektiv
- OMorganisering i dagtilbud

www.blichfeldtrod.dk/materialer

Indhold

Tilrettelæggelse og rammesætning af læringsmiljøer af høj kvalitet 1

Rammesætning af læringsmiljøet 2

Sådan finder du inspiration – interaktive idéer til aktiviteter 3

FN's 17 Verdensmål for de små 3
Grønne Spirer - 420 aktiviteter til børnehavebørn 3

Hvad kan vi med læreplanstræet? 4

De brede læringsmål 4

Krop, sanser og bevægelse 5

Krop 5
Sanser 5
Bevægelse 6

Natur, udeliv og science 7

Natur 7
Udeliv 9
Science 10

Social udvikling 11

Deltagelse og medindflydelse 11
Empati 13
Legens betydning for social udvikling 13

Kommunikation og sprog 14

Interaktioner 14
Fortæl en historie om naturen, og lad børnene spille teater samtidig 14
Sproglige rollemodeller 14
Fællesskaber 15

Kultur, æstetik og fællesskab 16

Kulturelt indtryk og udtryk 16
Guld i nabolaget 17
Kultur og fællesskab 17

Alsidig personlig udvikling 18

Engagement 18
Livsduelighed 18
Gåpåmod 18
Deltagelseskompetence 19
Deltagelsesstigens trin 6 til 8 19

Sådan bruger læreplanstræet 21

Pædagogisk tilrettelæggelse af læringsmiljøer af høj kvalitet, der understøtter alle børn læring og udvikling 21

Du kan bestille mig til at facilitere en pædagogisk workshop eller en pædagogisk dag 21

Kilder 22

Tilrettelæggelse og rammesætning af læringsmiljøer af høj kvalitet

Ny praksis for det kommunale tilsyn med fokus på børnenes trivsel og læring trådte i kraft 1. januar 2022 og 1. maj var skæringsdagen for kommunernes offentliggørelse af deres reviderede rammer for tilsyn.

Dette essay handler om, hvordan du kan arbejde med et pædagogisk udviklingsperspektiv for at skabe *høj kvalitet*. Kvalitet i dagtilbud er ikke individuelle test af børn. Det er at skabe læringsmiljøer, hvor børn trives, lærer, udvikles og dannes, og dagtilbuddet lever op til de fastsatte rammer i dagtilbudsloven og i de kommunale prioriterede indsatser og ikke mindst, hvor legen er grundlæggende for børns læring. Nedenfor er der opsamlet aktuelle pointer for høj kvalitet i børnenes læringsmiljøer.

Vurdering af pædagogisk kvalitet med fokus på børnene[1].

Lisbeth Due Pedersen, chefkonsulent i KL, skriver "I kommunerne og KL er der stor opmærksomhed på, at den kommunale tilsynspraksis skal styrkes og være af høj kvalitet alle steder, så utilstrækkelig kvalitet ikke overses men identificeret og forbedres." Jf. Dagtilbudsloven § 5. Det betyder, at tilsynet handler om at kontrollere, om kvaliteten i det enkelte dagtilbud, indholdet i det pædagogiske læringsmiljø og den måde opgaverne løses på, lever op til de fastsatte rammer i dagtilbudsloven og i de kommunale prioriterede indsatser (Pedersen, In Det gode børneliv, 02.2022, ss. 13-15).

Ligegyldigt hvilken aktivitet, hvilken årstid, hvilken stue, hvilken afdeling eller pædagog der er tale om, skal alle børn tilbydes den samme høje kvalitet[2].

Kvalitet i dagtilbud handler ikke om individuelle målinger og test af børn, siger cand. pæd. Sebastian Damkjær-Ohlsen, forfatter af 'Ledelse af kvalitet i dagtilbud', og forsætter "det handler derimod om de betingelser og muligheder, som daginstitutionerne skaber for, at børn kan trives, lære og udvikle sig" (Mølgaard, In Ledetråden 03.2022).

Derfor må det pædagogiske personale og ledelsen løbende have blik for, hvordan praksis kan rammesættes, organiseres og tilrettelægges, så børnene får de bedste betingelser for at lære og udvikle sig.

Børn 'sætter pris' på nærværende voksne, der lytter, viser interesse, leger og laver ting med dem i dagtilbuddet. En spørgeskemaundersøgelse blandt børnehavebørn

1: Pædagogisk udviklingskonsulen Dorthe Filtenborg, In Det gode børneliv nr. 2, årgang 4, september 2022, LDD.
2: Cand. pæd. Sebastian Damkjær-Ohlsen In Ledetråden 03.2022 i artikel 'Vi skal tale mere nuanceret om, hvad vi forstår ved kvalitet.'

fra 2019 viser, at 85 % af børnene oplever, at de voksne i børnehaven mest laver noget, hvor de ikke er direkte sammen med børnene, som fx at gå rundt og holde øje med børnene eller holde møder og snakke med de andre voksne[3].

Formålet med den styrkede pædagogiske læreplan, er at sikre en fælles og tydelig retning i forhold til at skabe gode, trygge og udviklende pædagogiske læringsmiljøer for alle børn.

Det skal sikre, at den daglige indsat i dagtilbuddene bidrager med mest mulig læring, udvikling, trivsel og dannelse for alle børn, og det skal sikre et sammenhængende børneliv med bedre overgange mellem hjem og dagtilbud samt dagtilbud og skole (Børne- og Socialministeriet, 2017).

Rammesætning af læringsmiljøet

Læringsmiljøet sætter rammen i en periode for de pædagogiske aktiviteter. Navnet på læringsmiljøet kan knytte sig an til noget aktuelt. Hvad er mere aktuelt netop nu end bæredygtighed i forhold til en omverden, hvor inflation og stigende priser på energi er superaktuelt også i børnenes verden og leg? Læringsmiljøet kan også knytte an til en årstid.

I dette essay knyttes praksiseksempler i læringsmiljøet til årstiderne.

Læringsmiljøet indeholder de seks læreplanstemaer. Rækkefølgen af tilrettelæggelsen af læringstemaerne kan varieres efter, hvad du specielt har fokus på. Vi anbefaler at starte med læreplanstemaet 'Social udvikling', så børnefælleskabet får en social identitet.

Børn i dagtilbud skal deltage i sociale fællesskaber, hvor børnene oplever at høre til, og hvor de kan bidrage værdifuldt og relevant til fælles lege, aktiviteter og samvær (Rod og Blichfeldt, 2018, s. 129).

Hvordan skaber du et børnefællesskab, hvor børnene kan opleve at høre til? Skolegruppen, lillestue, blå stue, sommerfuglene er eksempler på navne på børnefællesskaber. Hvad nu hvis, at vi giver børnefælleskabet en stærkere oplevelse af identitet, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed?

Her i dette essay hentes inspiration i Storyline-metoden (Falkenberg og Håkonsen, 2000), og børnenes fantasi bruger til at skabe et univers af skovtrolde, hvor børnene demokratisk er medskabere af fællesskabets identitet. Fantasy genren åbner for børnenes medskabelse af deres identitet som skovtrolde, alfer, nisser og fællesskab.

3: Børneråddet (2019): Voksne skal være nærværende - ikke kun i nærheden i Børneindblik 2/19, Analysenotat fra Børneråddet.

Sådan finder du inspiration – interaktive idéer til aktiviteter i efteråret og jul

FN's 17 Verdensmål for de små

Her finder du sjove udfordringer i børnehøjde til alle FN's Verdensmål. I kan for eksempel bygge en opfindelse, måle badevandet – eller hvad med at give krible krable dyrene et solbad? Udfordringerne er lagt tilrette, så de kan bruges derhjemme eller i børnehaven. De tager alle udgangspunkt i barnets umiddelbare og sanselige tilgang til verden og vil give børnene handlekompetence på deres eget niveau – at hjælpe en regnorm over fortovet er også en indsats!

Verdensmål for de små | Herning Bibliotekerne

https://www.herningbib.dk/verdensmaalfordesmaa

Grønne Spirer - 420 aktiviteter til børnehavebørn

Du kan starte med at se videoen 'Børnehavebørn på naturskole'[4] på Grønne Spirers hjemmeside. På Grønne Spirers hjemmeside finder du også 'Bæredygtighed i børnehøjde' med 70 aktiviteter fordelt på de 6 læreplanstemaer.

Du kan gratis download bogen 'Bæredygtighed i børnehøjde' og finde yderlige 350 aktiviteter fordelt på de seks læreplanstemaer på

Naturaktiviteter | Grønne Spirer

https://groennespirer.dk/naturaktiviteter

Du kan bestille plakater og materialer fra

Grønne Spirer Materialer | Grønne Spirer

https://groennespirer.dk/materialer

På Grønne Spirers hjemmeside er aktiviteterne delt op efter læreplansområde, temaer, årstider – gå på opdagelse på hjemmesiden!

4: https://friluftsraadet.dk/vi-arbejder/natur-friluftsliv-boern-unge/boerns-naturdannelse/9-videoer-inspiration-til

Hvad kan vi med læreplanstræet?

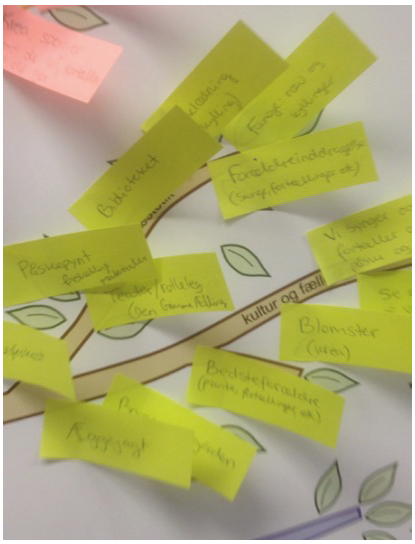

En aktivitet starter med det legende spørgsmål *"Hvad kan vi med…?"*, fx "Hvad kan vi med æbler? "Hvordan smager efterår?" Hvad spiser fugle og dyr om vinteren? Hvor mange forskellig farver har bladene om efteråret?

Læreplanstræet bruges som brainstormingstavle til tilrettelæggelse af læringsmiljøet, og tager ét læreplanstema af gangen, gren for gren. Dette essayet er en inspiration til, hvordan du kan arbejde med tilrettelæggelse af læringsmiljøer.

Rammesætningen af læringsmiljøet foregår visuelt på 'Læreplanstræet'[5] (Rod & Blichfeldt, 2018). Visuel grafisk er Læreplanstræet en 3 mm Forex planche med en gren for hvert læreplanstema med kviste på grenene for undertemaerne og blade, hvor Post-It med voksen- eller børnetilrettelagte aktiviteter sættes på.

De brede læringsmål

Spørgsmålet *"Hvad kan vi med….?"* understøtter læringsbegreberne i 'Den styrkede pædagogiske læreplans brede læringsmål': udforsker, eksperimenterer, oplever, bliver fortrolige med, får konkrete erfaringer, udvikler nysgerrighed, observerer og undersøger, genkender.

Alle børn skal opnå erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer og forså sig selv, hinanden og deres omverden. Formålet er, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber og udvikler empati og relationer, og erfarer sig selv og hinanden på kendte og nye måder. Det gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering (Ibid., ss, 121-146).

I dette essay starter hvert læreplanstema med at rammesætte de 2 brede læringsmål, som det pædagogiske personale skal understøtte.

De 6 læreplanstemaer er systemiske. Det vil sige, at de samspiller og påvirker løbende de andre læreplanstemaer, fx rytme er både en del af 'bevægelse', 'kommunikation og sprog' og ikke mindst læreplanstemaet 'Kultur, æstetik og fællesskab', hvor børnene får oplevelse gennem musik, dans og bevægelse både som aktive deltagere og som tilskuere.

5: Læreplanstræer kan bestilles på hjemmeside www.blichfeldtrod.dk/materialer

Krop, sanser og bevægelse

De to brede pædagogiske læringsmål for dette tema er:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner og forskellige former for bevægelse.

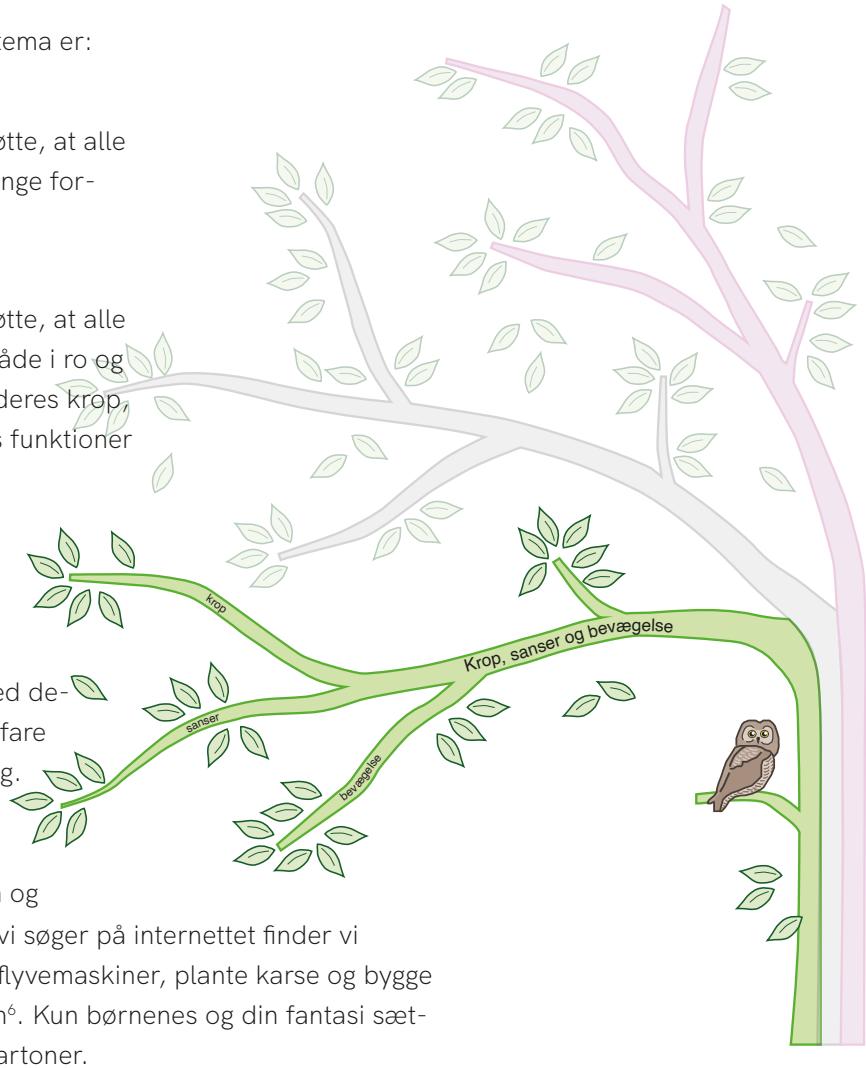

Krop

Børn skal have mulighed for at erfare verden med deres krop og gennem deres krop. Lad børnene erfare bæredygtighed gennem kreative processer og leg.

"Hvad kan vi med gamle mælkekartoner?" Lad børnene tage mælkekartoner med i institutionen og stil spørgsmålet, "Hvad kan vi med dem?". Når vi søger på internettet finder vi mange idéer, fx kan vi lave dyr, biler, færger og flyvemaskiner, plante karse og bygge legehuse, lygter og foderautomat til fuglene, mm[6]. Kun børnenes og din fantasi sætter grænser for at eksperimentere med mælkekartoner.

"Hvad kan vi med de gamle juletræer?" Bed børn og forældre om at komme med de gamle juletræer og lægge dem på legepladsen. "Hvad kan vi med dem?"

Sanser

Pædagogiske aktiviteter skal understøtte stimulering af de tre motoriske sanser (taktilsansen, den vestibulære sans og muskel-led-sansen) i samspil med de øvrige fire sanser (lugtesansen, smagssansen, synssansen og høresansen).

"Hvordan lugter og smager årstidernes farver?" Om foråret har vi de lyse grønne farver og forskellige spirer, den kan spises. Om sommeren er de orange, røde og lyse gule farver og blomster og planter, der kan spises, fx hornvioler og tallerkensmækker. Der findes fine plakater om spiselige planter og blomster, der kan bruges som en bingoplade – *"hvor mange har vi fundet og smagt?"* Om efteråret er det jordfarverne,

6: https://www.kreativmedungerne.dk/tags/m%C3%A6lkekarton

fx karry, paprika, kanel, puddersukker, kakao. Om vinteren er det de hvide og sorte farver, fx mel, sukker, salt og peber, ris, gryn mm. Du kan samarbejde med jeres køkken om at smage forskellig mad, der er årstidsorienteret.

Bevægelse

I bevægelsesfællesskaber udvikler barnet mestring af kropslige/sanselige indtryk og udtryk og styrker sin evne til at aflæse og forstå andre børns og voksnes gestik, mimik og kropslige udtryk. Rytme bør også nævnes her. Rytme samler og synkroniserer kroppen og er grundlag for kommunikation og udtryk (Hansen, 1997, s. 112).

"Hvilke farver finder vi i naturen lige nu?" Gå på farvesafari i naturen og find efterårets farver. Lad børnene parvis samle grene, blade, kastanjer, kogler, etc., således børnene udvikler kropsidentitet via kropslige erfaringer i sociale relationer og i samspil med de fysiske omgivelser.

Når I kommer hjem efter turen tales der om, hvad har vi fundet i dag (læreplanstemaet: Kommunikation og sprog). Og der kan lavet en stor fælles kollage om efteråret i naturen (læreplanstemaet: Kultur, æstetik og fællesskab).

Tag en æggebakke, og mal hvert hul i én farve. Grøn, rød, blå, gul, sort, brun, grå, lysegrøn osv. Gå på jagt efter naturting i forskellige farver, som kan placeres i æggebakkens huller efter farve. Når først æggebakkerne er farvet og lavet, er de rigtig nemme at have med i rygsækken og tage frem, når I har lyst.

Farvejagt i naturen | Grønne Spirer
https://groennespirer.dk/naturaktiviteter/farvejagt-naturen

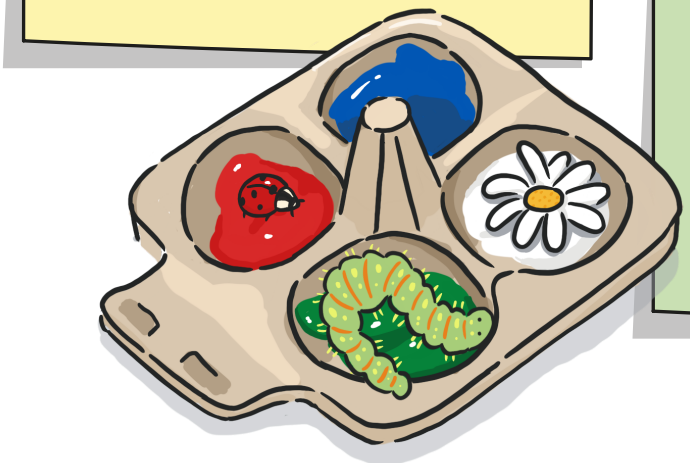

Prøv at forme bogstaver af jeres kroppe. Måske kan I sammen skrive et helt ord? Rimemesteren Lotte Salling har skrevet bogen Alfabet-atlet, som man kan låne på biblioteket.

Kropsbogstaverne fra bogen ligger lige til at printe og lege videre med her:

Knæk læsekoden | Sprogspor
www.sprogsporet.dk/knaek-laesekoden

Natur, udeliv og science

De to brede pædagogiske læringsmål for dette tema er:

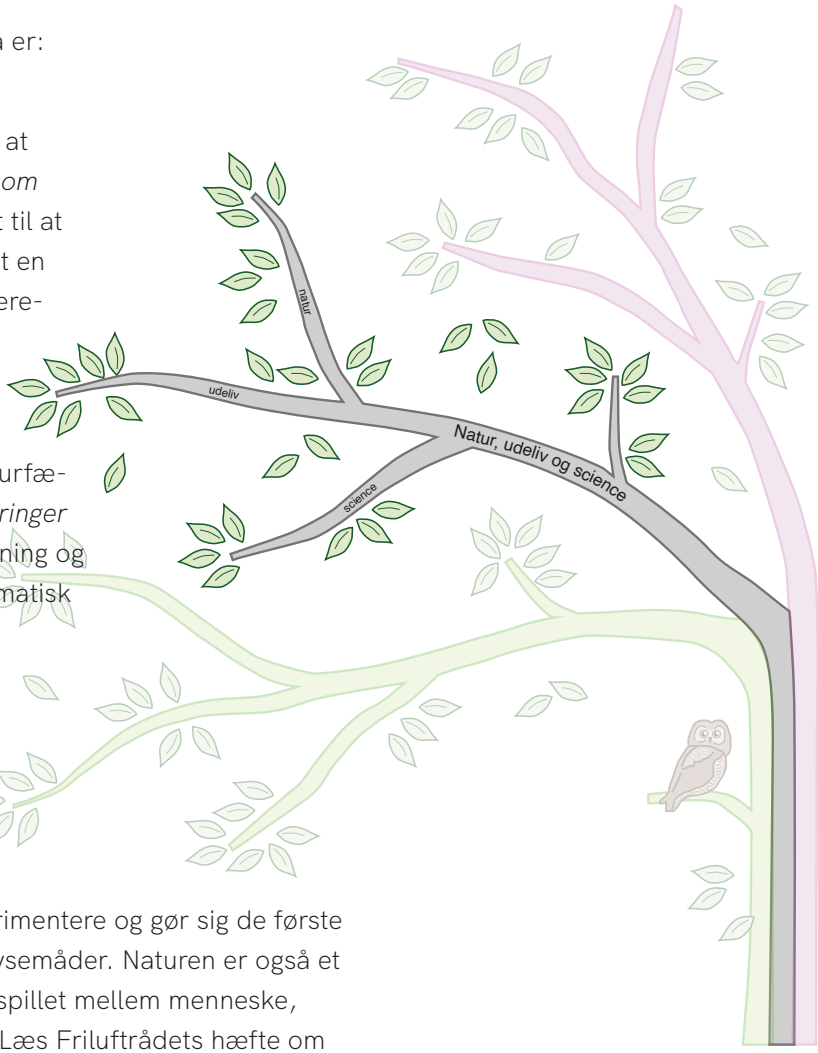

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn *får konkrete erfaringer* med naturen, *som stimulerer og udvikler deres nysgerrighed* og lyst til at *udforske* naturtyper og levende organismer samt en *begyndende forståelse* for betydningen af en bæredygtig udvikling.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn *aktivt observerer og undersøger* naturfænomener i deres omverden, så børnene *får erfaringer med at genkende og udtrykke sig* om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Natur

Naturoplevelser i barndommen har både følelsesmæssig, en kropslig, en social og kognitiv dimension. Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gør sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Naturen er også et grundlag for at arbejde med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur (Rod og Blichfeldt, 2018, s. 139). Læs Friluftrådets hæfte om 'Naturdannelse' [7].

"Hvordan sparer vi på energien?", "Hvordan bruger vi naturens lys?", "Hvordan holder vi varmen?". Du skal skabe et eksperimentarium, hvor børnene afprøver deres idéer og får erfaringer og oplevelser. Du kan stille nysgerrige spørgsmål til børnene, fx *"Hvor kommer lyset fra?", "Hvad sker der med lyset når der er mørkt?", "Hvor kommer varmen fra?", "Hvordan holder fugle og dyr varmen, når der bliver koldt?".* Print billeder ud fra nettet om det, børnene fortæller, og på en visuel kollage på en væg over børnenes fortællinger. Byg videre på kollagen dag efter dag.

Bæredygtighed handler også om at konstruere, genanvende og reparere ved hjælp af forskellige redskaber, teknikker og materialer, naturlige såvel som menneskeskabte. *"Find ting i børnehaven, som er gået i stykker. Prøv om I sammen kan reparere den eller lave den om til noget helt nyt".*

7: https://friluftsraadet.dk/fakta/publikationer/boerns-naturdannelse-naturen-barnet-barnet-naturen

"Hvilken årstid har vi?"
Ved at spise de danske frugter og grøntsager, som man kan få lige nu, kan man spare på energi til transporten af frugt og grønt fra andre lande.
"Ved I, hvad der gror i Danmark lige nu?"

Forbrugerrådet Tænk har samlet en liste over årstidernes danske frugter og grøntsager her:

Forbrugerrådet Tænk

www.taenk.dk/test-og-forbrugerliv/mad-og-indkoeb/vaelg-dansk-frugt-og-groentsager-i-saeson

Fugle er nemme at bruge som et tema om dyreliv, fødekæder, økologi og biodiversitet.

Forløbet kan starte med, at man sammen med børnene etablerer en fuglefodringsplads - helst så den kan ses fra et vindue i institutionen.

Børnene kan let være med til at lave fedtkugler og fylde foderbrættet.

Når fuglene har indtaget foderpladsen, kan man sammen iagttage fuglenes adfærd. En god fuglebog kan være en stor hjælp. Man kan finde billeder af de sete arter, og hænge dem op på væggen. Børnene kan farvelægge fortrykte tegninger fra nettet som en malebog. Ved fælles hjælp kan man fremstille fuglekasser, som hænges op i god tid før pardannelsen i foråret.

Mere om fugle | Grønne Spirer

https://groennespirer.dk/naturaktiviteter/mere-om-fugle

Udeliv

Udeliv handler blandt andet om at give børn legemuligheder og oplevelser i og med naturen, så de får mulighed for at lære sig selv og naturen at kende. Naturen giver et særligt rum for at styrke aktiv lytning og nysgerrighed, ligesom naturens rum kan udvide børnenes deltagelsesmuligheder i fællesskabet på tværs af alder, køn, kultur og interesser (Ibid. s. 142).

"Hvor skal vores tur i dag gå til - skoven, søen, stranden, dyrene, åen eller vandhullet?"

En tur til vandhullet behøver ikke være et udstyrsstykke. Faktisk er det eneste I har brug for nogle fangstnet, hvide beholdere, lupglas, skeer og en opslagsbog.

Hjemme i institutionen har I brug for et større akvarium til dyrene, ligesom I skal huske tætsluttende glas, hvis I skal fragte dyrene hjem.

"Hvor er insekterne henne om vinteren?"

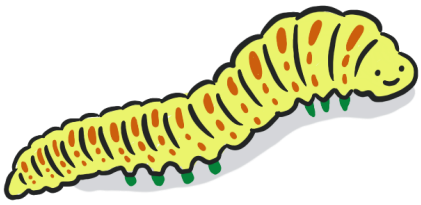

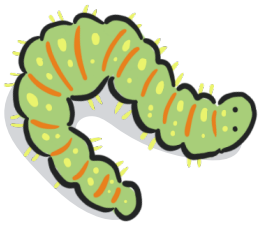

Jo, nogle af dem er i færd med at spise sig tykke og fede i vandløbene for at gøre sig klar til at gå på vingerne tidligt i foråret.

Årets første måneder er faktisk de bedste, når der skal fanges vandløbsdyr, så en jagt ved sø og å er en udmærket vinteraktivitet.

Vandhullet | Grønne Spirer

https://groennespirer.dk/naturaktiviteter/vandhullet

Science

Sciencetilgangen vægter en undersøgende tilgang, som åbner for en aktiv inddragelse af naturen og naturfænomener som lys, luft, magnetisme og vejrfænomener. Der tages udgangspunkt i et læringssyn, der aktivt inddrager børnenes eksisterende viden og erfaringer, undren og spørgsmål, men også forstyrrer og udfordrer børnenes aktuelle forståelse (Ibid. s. 142).

DYRESPOR

Benyt jer af sne og mudder og tag af sted for at finde spor.

Måske er sneen trampet til under foderbrættet, Har der været en hund eller en ræv forbi?

Kan I kende forskel?
Lån evt. en bog om dyrespor.

FÅ BESØG AF EN JÆGER

Hvis I gerne vil have hjælp, eller gerne vil høre mere om de forskellige dyr, kan I spørge om der er nogle forældre, der går på jagt, og som vil komme forbi en dag og fortælle om dyrene.
Eller kontakt Danmarks Jægerforbund, der har et netværk af jægere, der tager ud i institutioner og formidler jagt og dyr.

Dyrene om vinteren | Grønne Spirer
https://groennespirer.dk/naturaktiviteter/dyrene-om-vinteren

NATURMATEMATIK

Alle børn finder en pind. Hvem har den korteste? Den længste? Den tykkeste?

Bed børnene om at lave en trekant og spørg om de kan se, hvor der ellers er trekanter på legepladsen. Lav samme øvelse med firkanter, cirkler eller andet.

Tæl sammen med børnene antal – for eksempel antal pinde der bruges til en firkant eller hvor mange firkanter der kan findes på legepladsen.

Naturmatematik | Aalborg Kommune
https://kroppenpaatoppen.dk/naturmatematik/

TIPS:

I kan tage billeder af tal eller billeder af geometriske figurer med ud på legepladsen, for at understøtte børnenes kendskab til figurer og tal.

Social udvikling

De to brede pædagogiske læringsmål for dette tema er:

1. Læringsmiljøet skal understøtte, at alle børn *trives* og *indgår i sociale fællesskaber*, og at alle børn udvikler *empati og relationer.*

2. Læringsmiljøet skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

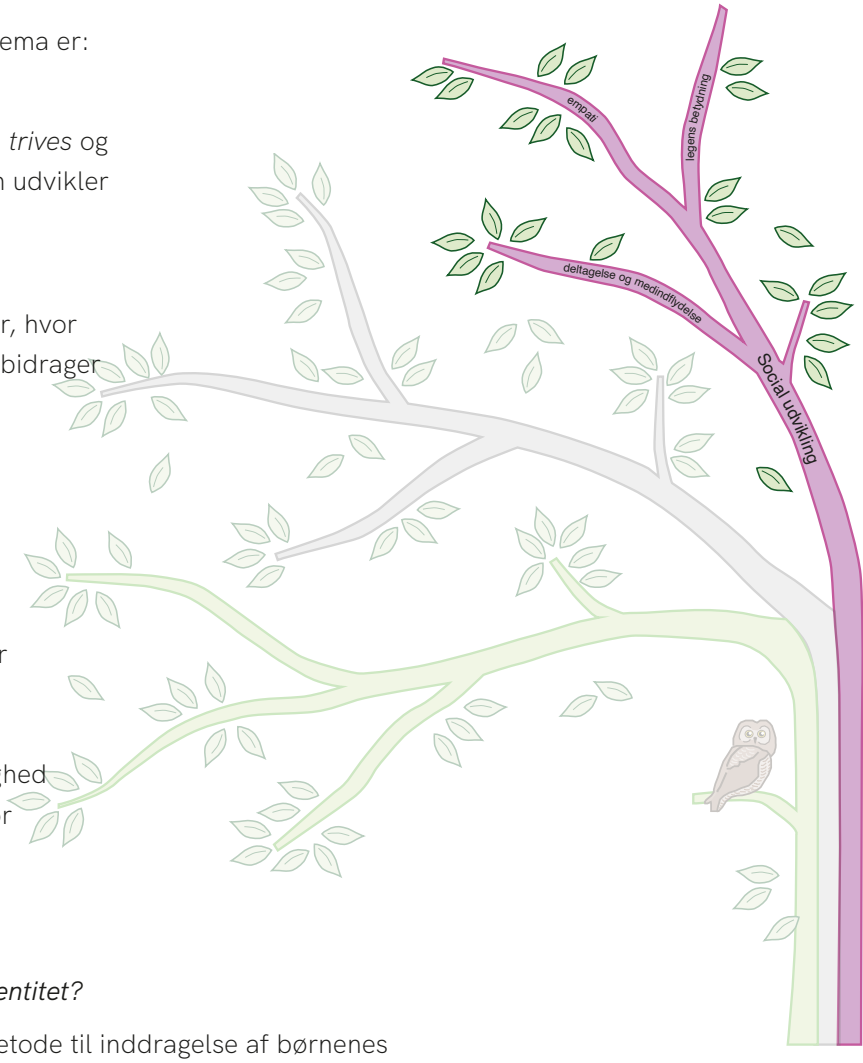

Deltagelse og medindflydelse

Børn i dagtilbuddet skal deltage i sociale fællesskaber, hvor de oplever at høre til, og hvor de kan bidrage værdifuldt og relevant til fælles lege, aktiviteter og samvær (Ibid., s. 129). Og at det pædagogiske læringsmiljø opfatter forskellighed som en ressource og understøtter muligheden for deltagelse og medindflydelse til fælles glæde og engagement.

Hvad nu hvis I giver jeres nærværsgrupper en identitet?

Storyline er en social udviklende pædagogisk metode til inddragelse af børnenes fantasi, lege og aktiviteter (Falkenberg og Håkonsson, 2000: Storylinebogen). Storyline metoden udvikler, at børn mærker egne og andres følelser og oplevelsesverden. Storyline metoden er en leg, der bliver til undervejs, og derfor må børn afstemme med hinanden hele tiden.

Hvad kendetegner det sociale fællesskab for nærværsgruppen?

"Er de skovtrolle?" – eller en anden fantasiverden, fx alfer, havfruer, nisser, hobbitter, havriget. "Hvordan lever de sammen?"

Nærværsgruppen lokale indrettes som en skovtrolleboplads med de ting, som skovtrollenes fantasi selv udvikler, understøttet af pædagogernes storylinespørgsmål. Hvordan kan de andre børn se, at jeg er skovtrold? Hvad er mit skovtrollenavn? og hvor gammel er skovtrollen? "Hvordan ser skovtrollenes hule ud?", Skab en fortælling (storyline metoder) om skovtroldene eller de væsener som nærværsgruppen vil være i læringsmiljø perioden (Inspiration: Cecilie Falkenberg, 2000, ss. 21-27).

I Storyline metoden stilles børnene spørgsmål, handler, udveksler ideer og forestillinger, drøfter og argumenterer, udforsker, opdager og oplever etc. Under dialogen er der en pædagog, der skriver de forskellige svar og løsninger ned. Herefter laver børnene det egentlige kreativt produkt, som børnene fremstiller ud fra dialogen med støtte fra det pædagogiske personale – *"Hvad kan vi med det?"*. Denne dialog er en meget central del af Storyline metoden, og er med til at styrke børnenes kommunikative kompetence. Børnene bliver styrket i deres evne til at formulere sig og reflektere over det der sker.

Storyline punkt	**Nøglespørgsmål**	**Aktiviteter**	**Organisering**	**Materialer**	**Hvad skal der kommeud af det?**	**Pædagogisk faglig intention**
Historien punkt for punkt – den røde tråd	Åbne spørgsmål, der sætter gang i børnenes tænkning	Hvad beslutter børnene sig til at gøre?	Hvordan skal der organiseres?	Hvilke materialer er der til rådighed?	Hvad skal der komme ud af det?	Hvordan understøtter storylinepunktet – trivsel, læring, udvikling eller dannelse.
Stedet skovtrollene bor	Hvordan ser der ud, hvor skovtroldene bor?	Der laves en stor kollage på væggen over skovtrollenes sted	To & to	Billedmateriale, papir, tegnemateriale, naturting som børnene har samlet i skoven, stofrester, genbrugsmaterialer.	Kollage	At lytte til hinandens historier og anerkende de andres valg af både historier og ting der har interesse, og give plads.
2. Troldene	Alle børn er en skovtrold. Hvordan ser den ud? Hvor gamle er de enkelte skovtrolde? Hvad hedder de på skovtroldesprog.	Hvert barn fremstiller et medlem af skovtrolde familien	Individuelt i gruppen	Papir, stof, skind og garnrester	Skovtroldedukker Biografier med personlige data og personbeskrivelse af de en trolde i familien.	

(Tilrettelæggelsesskema til et storyline forløb – Falkenberg og Håkonsson, 2000, ss. 21-27)

Empati

Relationer er en væsentlig del af grundlaget for, at børn lærer empati. Empati handler om at mærke egne følelser, at kunne sætte sig ind i andres følelser og oplevelsesverden og at kunne handle på måder, der også understøtter samspillet med andre.

Gennem rolleleg og rollespil lærer børn sig empati

Ved at bruge skovtroldene som børnene har lavet til rolleleg og rollespil om fx 'Hvordan kan vi hjælpe skovtrolden Rane til at være hjælpsom eller få venner eller at være nysgerrig?" Rollelege fra 3-4 års alderen med dukker og kammerater antages at have stor betydning for barnets sociale udvikling. Børnene går ofte ind i den måde de voksne omkring dem gør som rollemodeller og udfører deres handlinger, sådan som de har oplevet den. I rolleleg kan børn også tillade udtryk af følelser, ønsker og behov, der vanskeligt kan komme til udtryk i andre legeformer. Rollelege kan give gode iagttagelser til forståelse af hvad barnet oplever, hvad/hvem det identificerer sig med, og hvad det har svært ved at klare[8].

Legens betydning for social udvikling

Børns sociale læring og udvikling fremmes bl.a. via legen.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at legen er grundlæggende, for derigennem lærer børn at forhandle. At indgå kompromisser og at løse konflikter. Et af legens kendetegn er, at den bliver til undervejs, og at børn derfor må afstemme med hinanden hele tiden (Rod og Blichfeldt, 2018, s. 131).

8: Psykologisk Pædagogisk Ordbog, 16. udgave, s. 402

Kommunikation og sprog

De to brede pædagogiske læringsmål for dette tema er:

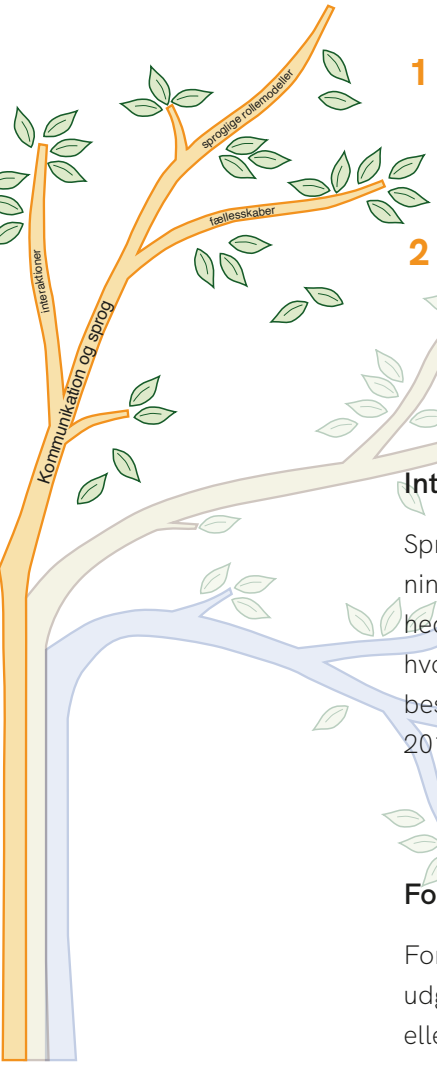

1 Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mulighed for at *udvikle sprog*, *der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.*

2 Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn *opnår erfaringer med at kommunikere og sprog-liggøre tanker, behov og ideer,* som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Interaktioner

Sprog læres som en naturlig forlængelse af den udveksling, der foregår som blikretning, pludren og gestik, og det kræver nærvær, øjenkontakt og fælles opmærksomhed. Det har stor betydning for børnenes kommunikative og sproglige udvikling, hvordan det pædagogiske personale henvender sig til børnene, taler med dem, giver beskeder og sætter ord på det, der sker i rutiner og aktiviteter (Rod og Blichfeldt, 2018, s. 132).

Fortæl en historie om naturen, og lad børnene spille teater samtidig

Fortæl en historie og lad børnene spille teater til fortællingen. Fortællingen kan tage udgangspunkt i naturen (https://groennespirer.dk/naturaktiviteter/aktiv-fortaelling), eller kammeratskab, venner, konflikter (læreplanstemaet: Social udvikling), eller fortæl en fortælling om en skovtrold, eller læs eventyr med bevægelser.

Sproglige rollemodeller

Børns sprog udvikles i dialoger med sproglige rollemodeller ved at lytte, fortælle, stille spørgsmål til deres omgivelser og veds at lege med sproget (Ibid.).

At prioritere samtaler med børnene

En af de grundlæggende opgaver for sproglige rollemodeller er at prioritere samtaler med børnene højt. At være sproglige rollemodeller betyder også, at det pædagogiske personale er bevidst om, at deres måder at tale med hinanden og med børnene på smitter af på børnenes sprog og kommunikation. Det handler også om, at det pædagogiske personale prioriterer en igangværende samtale med et barn over fx at rydde op på stuen eller hente hjemmesko til et andet barn[9].

9: Kommunikation og sprog. Viden og inspiration til at arbejde med læreplanstemaet - https://www.eva.dk/sites/eva/files/2020-06/8126%20EVA%20SPL%20T07%20Kort%20om%20KOS_WEB.pdf

Lotte Salling er en dansk børne- og fagbogsforfatter. Hun er uddannet bevægelsespædagog og arbejder i dag med børn og sprogindlæring. Hun har udgivet en række børnerimsbøger samt bøger om sprogstimulering af børn.

"Jo mere sansemotorik i sprogprocessen, jo stærkere kan barnet blive i sine sproglige, sociale og motoriske aktiviteter, med stor betydning for både den generelle indlæring og barnet fysiske og psykiske velbefindende"

Interaktion mellem krop, kommunikation og sprogudvikling – læringsmiljøet må tilbyde børn en bred vifte af sproglige læringsmuligheder og aktiviteter, der understøtter tilegnelsen af sprogforståelse, ordforråd, udtale og sætningsdannelse i sammenhænge, der er meningsfulde for børn.

Se hvilke bogpakke, der passer til jeres børnegruppe.

Lotte Salling

https://www.lottesalling.dk/beskrivelser.html

Fællesskaber

Læringsmiljøet må tilbyde børn en bred vifte af sproglige læringsmuligheder og aktiviteter, der understøtter tilegnelsen af sprogforståelse, ordforråd, udtale og sætningsdannelse i sammenhænge, der er meningsfulde for børn.

H. C. ANDERSEN OG NATUREN

Ingen forfatter har som H.C. Andersen sat ord på naturens små verdener. Tænk bare på Vanddråben, Den grimme Ælling og Grantræet. H.C. Andersens sprog i sin oprindelige form er svært for de mindste, men voksne kan få fantasien og fortællerglæden styrket.

Prøv at se nærmere på mindre kendte historier som Gåseurten, Årstiderne, Det gamle egetræs sidste drøm, Boghveden, Hvad tidslen oplevede, Hyldemor, Fem fra en ærtebælg, Sneglen og rosenhækken og mange, mange flere.

Læs et af dem op for børnene og lad dem lytte og spørge, selvom sproget er svært, eller læs dem selv og bliv inspireret til at fortælle børnene et eventyr fra naturens verden.

Sproglege med kriblekrabledyr

https://groennespirer.dk/naturaktiviteter/sproglege-med-kriblekrabledyr

Kultur, æstetik og fællesskab

De to brede pædagogiske læringsmål for dette tema er:

1 Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

2 Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, *både som tilskuere* og *aktive deltagere*, som *stimulerer børnenes* engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, så børnene får *erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.*

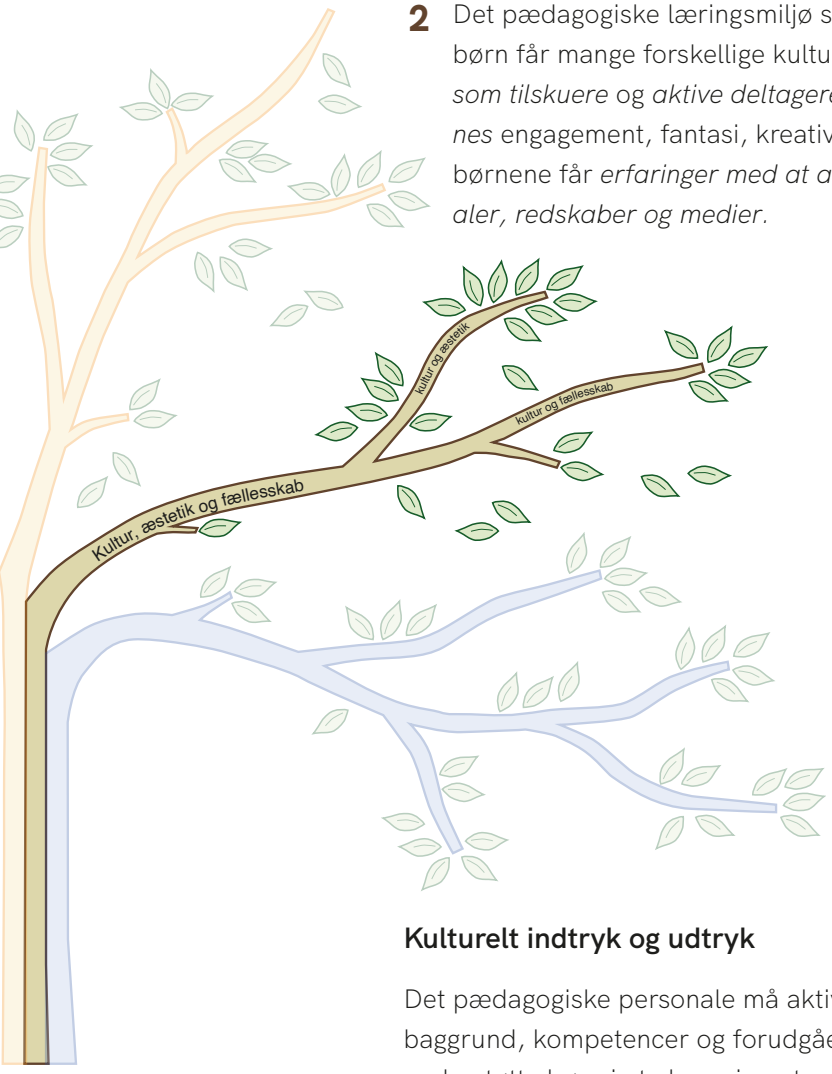

Kulturelt indtryk og udtryk

Det pædagogiske personale må aktivt formidle kultur og støtte alle børn, uanset baggrund, kompetencer og forudgående erfaringer med kultur. Læringsmiljøet skal understøtte børn i at eksperimentere med, øve sig i og afprøve sig selv inden for en bred vifte af kunstarter og udtryk (Ibid., s. 143).

En bred vifte af kunstarter og udtryk
"Hvordan ser billeder ud, der er malet i efterårets farver?"

"Hvordan lyder efteråret som musik og sange?"

"Skal vi lave teater – Troldejul i børnehaven?" – skal vi optage en video og lægge den på Aula?

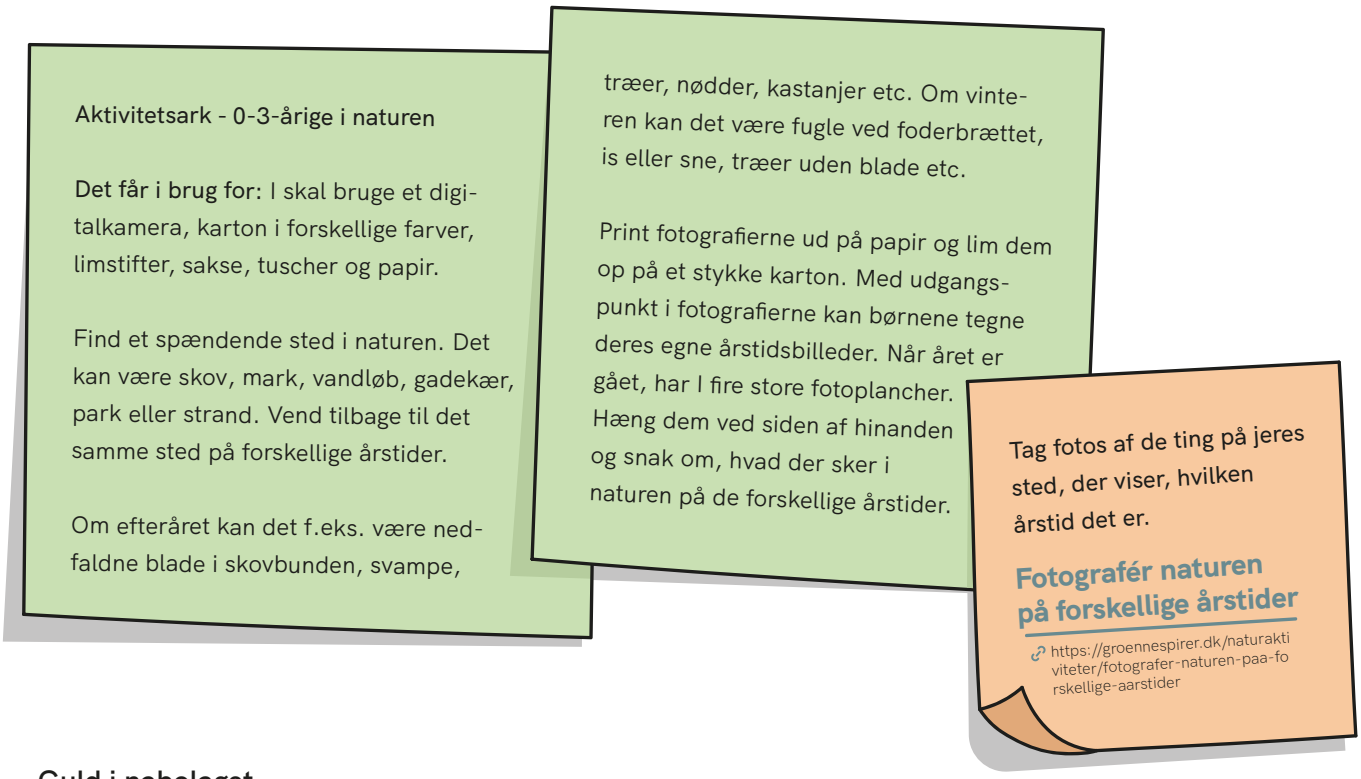

Guld i nabolaget

I en periode, hvor der er mangel på pædagogerne, kan det være vanskeligt at rekruttere pædagoger med kompetencer indenfor musik, drama og kunst. Hvad guld har du i jeres område? Er der kunstmuseer der har skoletjenester, der har projekter for dagtilbud? Eller musik- og kulturskole der har projekter eller kunstner, der kommer ud på institutioner og afvikler forløb for børnene? (Rod, 2022)

Der er nogle eksterne læringsmiljøer, der er naboer til institutionen. Noget af guldet i nabolaget ligger i gåafstand, andet kan nås med 'Christianiacykler'. Og mange kommuner har busser, der bruges til kørsel af udflytterinstitutioner, skolebørn og ældre. Mange plejehjem har også mindre busser.

Undersøg mulighederne for at bruge de kommunale busser i din kommune. Busser, Metro, Nærbane, S-tog og ladcykler er mulige transformer for at komme frem til de aktivitetsmiljøerne, der er i køreafstand.

Kultur og fællesskab

"Lad børnene og familierne lave græskarhoveder" – at skære græskarhoveder, lave kastanjedyr, lanterner, nisser af birketræer er opgaver, som mindre børn ikke har kræfter til at lave selv, de skal have voksenhjælp en-til-en til at hjælpe med at skære i græskarret, lave huller i kastanjerne. *"Hvad kan vi med kastanjerne?"* - Giv forældrene en pose med kastanjer, som børnene har samlet, med hjem en fredag eftermiddag, og lad børn og forældre gå på opdagelse i hjemmelæringsmiljøet. Hvor den voksne en-til-en kan være samme med barnet om oplevelsen.

Alsidig personlig udvikling

De to brede pædagogiske læringsmål for dette tema er:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn *udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder.* Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn, social- og kulturel baggrund.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte *samspil mellem* børn og voksne og *børn imellem*, *som er præget af tryghed og nysgerrighed*, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver *fordybelse, vedholdenhed og prioritering.*

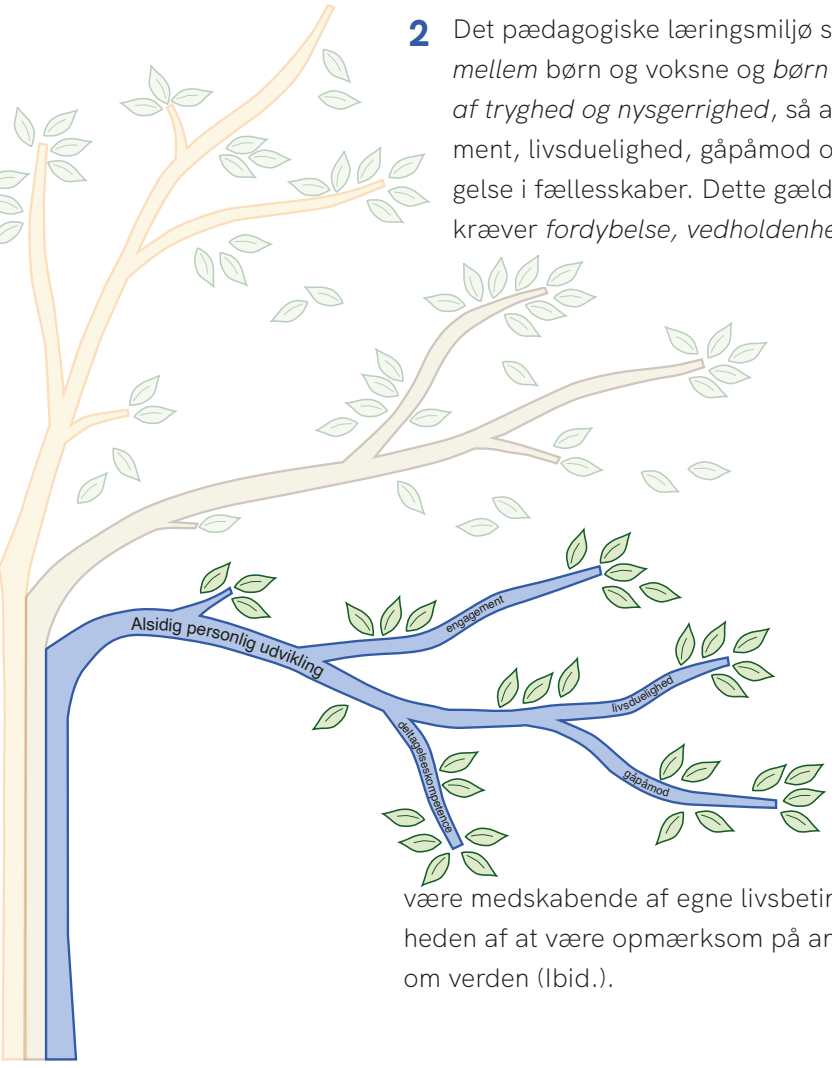

Engagement

Børn udvikler engagement, når de indgår i relationer med betydningsfulde andre, hvor de oplever sig respekteret, passet på og værdsat af tillidsgivne voksne (Rod og Blichfeldt, 2018, s. 126).

Livsduelighed

Gennem anerkendelse får børn medbestemmelse og oplever at være betydningsfulde og at være medskabende af egne livsbetingelser. Og børnene får erfaringer med vigtigheden af at være opmærksom på andres oplevelse af, perspektiver på og meninger om verden (Ibid.).

Gåpåmod

Det pædagogiske personale skal støtte børnene i at turde gå deres egne veje, for eksempel ved at børnene vælger aktiviteter eller relationer til og fra, når de ikke matcher deres trivsel-, lærings- og udviklingsbehov under hensyntagen til, at børnene også i høj grad bør deltage i det samlede børnefællesskab (Ibid., s. 127).

(Roger Harts deltagelsesstige - Warming, 2011, s. 24-25)

Deltagelseskompetence

Læringsmiljøet skal understøtte og udvide barnets erfaringsverden, så børn kan og tør deltage samt tage initiativ til at skabe de muligheder for livsudfoldelse, de ønsker sig i de fællesskaber, de indgår i (Ibid.).

Børnenes alsidige personlige udvikling fremmes når du og dine kollegaer involverer børnefællesskabet på de øverste trin af Roger Harts deltagelsesstige (Warming, 2011, s. 24-25; Rod og Blichfeldt, 2018, ss. 48-51).

Deltagelsesstigens trin 6 til 8

På de øverste trin af Harts deltagelsesstige har børnene indflydelse på, hvad de vil lave, og hvordan de vil lave det. Børnene fremmer deres alsidige personlige udvikling ved at være involverede som ligeværdige medskabere hverdagens mange aktiviteter.

Og på mellemtrinene bliver børnene hørt og inddraget i det pædagogiske personales tanker og idéer til aktiviteter.

DECEMBER

I forbindelse med temaet "december" bliver børnene i den ældste børnehavegruppe spurgt enkeltvis, hvad de kunne tænke sig at lave sammen i december måned; om der er andre børn end dem, de leger med, som de kunne tænke sig at være sammen med eller lære at kende.

Videre bliver børnene spurgt, om der er noget, de er nysgerrige efter at undersøge, noget, de tænker over, gerne vil blive klogere på, vide noget om, eller noget, de gerne vil tale om.

De bliver også spurgt, om der er noget, de gerne vil bruge deres krop til, eller noget, de gerne vil vide om kroppen, noget, de har lyst til at gøre med kroppen for at få det godt eller få det bedre. Spørgsmålene til børnene er også, hvad de godt kunne tænke sig at blive bedre til, eller hvad de gerne vil blive bedre til at forstå.

Børnenes ønsker bliver skrevet ned på Post-It og sat på Læreplanstræet.

Ved børnemøderne fortæller de voksne, hvilke aktiviteter der sidder på træet. De voksne fortæller, hvilke aktiviteter de voksne har tænkt, de gerne vil præsentere børnene for, og hvilke aktiviteter deres forældre har ønsket at bidrage med. De voksne fortæller også, hvilke ønsker de enkelte børn har fremsat.

I løbet af december måned tager de voksne aktiviteter ned fra læreplanstræet – også dem, børnene har ønsket. Et barn ønsker for eksempel, at de skal danse sammen og læse julehistorier, et andet barn vil gerne vide, hvordan man laver marcipan. Et barn er nysgerrig på, hvordan man holdt jul i gamle dage, én vil gerne slå kolbøtter og lege kluddermor, én vil gerne blive bedre til at forstå, hvorfor man skal have et træ ind i huset til jul.

De voksne taler med børnene om, hvis ønske det er, de tager ned for dagen – og aktiviteterne foregår i fællesskabet.

(Rod og Blichfeldt, 2018, ss. 50-51)

Sådan bruger læreplanstræet

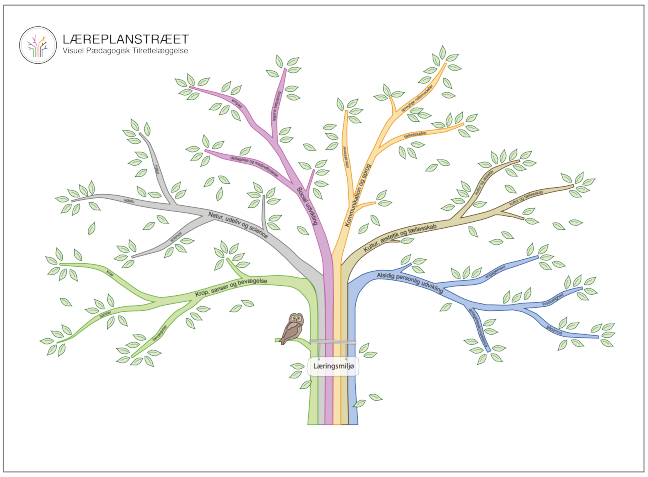

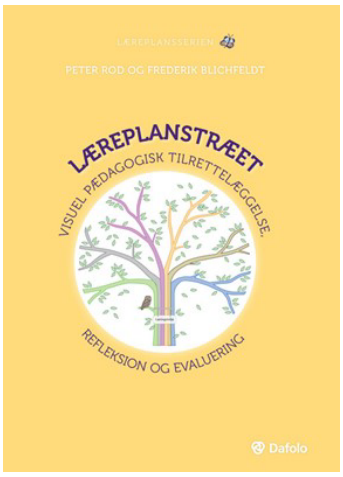

Pædagogisk tilrettelæggelse af læringsmiljøer af høj kvalitet, der understøtter alle børn læring og udvikling

Læreplanstræet er en grafisk udfoldelse af den styrkede pædagogisk læreplans læreplanstemaer, og saften i alle grenene er rammer og indhold i grundlaget for den styrkede pædagogiske læreplan. Når der er blevet valgt navn og periode på læringsmiljø, starter den pædagogiske dialog om tilrettelæggelse på de enkelte grene en for en, ca. 20 minutter pr. gren. På grenene erstattes bladene med Post-It med konkrete aktiviteter, som understøtter børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Den visuelle tilrettelæggelse adskiller fra planlægning ved, at Post-It på de enkelte grene er muligheder, hvor der dagligt kan plukkes en lille buket aktiviteter til alle hverdagens mange timer.

Bogen sætter en fælles retning for det pædagogiske arbejde med legen, hverdagens rutiner og de pædagogisk tilrettelagte aktiviteter til gavn for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den røde tråd i arbejdet med Den styrkede pædagogiske læreplan og bogens metoder og værktøjer er strukturerede faglige dialoger, der bidrager til arbejdsglæde, trivsel og sammenhængskraft i praksis. Bogen indeholder desuden et appendiks med læreplanstemaernes brede pædagogiske mål og indholdsbeskrivelse.

Bestil læreplanstræer her
https://www.blichfeldtrod.dk/bestil

Bestil bogen her
https://www.dafoloforlag.dk/dk/dagtilbud/vuggestue/lareplanstraet-visuel-padagogisk-tilrettelaggelse-refleksion-og-evaluering--7251

Du kan bestille mig til at facilitere en pædagogisk workshop eller en pædagogisk dag
peter@blichfeldtrod.dk - +45 52507462

Kilder

Børne- og Socialministeriet (2017): Stærke dagtilbud – alle børn skal med i fællesskabet. Kbh.: Børne- og Socialministeriet

Børne- og Undervisningsministeriet (2018): Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold. www.emu.dk/dagtilbud

Damkjær-Ohlsen, Sebastian (2022): Ledelse af kvalitet i dagtilbud – sådan omsætter I teori og mål til god praksis. Kbh. Dansk Psykologisk Forlag

Falkenberg, Cecilie; Håkonsson, Erik (red.)(2000): Storylinebogen – En håndbog for undervisere. Kolding: Kroghs Forlag

Hansen, Mogens (1997): Intelligens og tænkning – en bog om kognitiv psykologi. Horsens: Forlaget åløkke

Klinge, Louise; Brandt, Tina (2022): Pædagogens relationskompetence. Kendetegn og betingelser. Kbh.: Akademisk Forlag

Mølgaard, Marlene (2022): Vi skal tale mere nuanceret om, hvad vi forstår ved kvalitet. In Ledetråden 03.2022. BUPL

Pedersen, Lisbeth Due (2022): Kommunal tilsynspraksis i dagtilbud skal styrkes. In Det gode børneliv 02.2022. LDD

Rod, Peter (2022): OMorganisering i dagtilbud – guld i nabolaget. Essay - http://www.læreplanstræet.dk

Rod, Peter; Blichfeldt, Frederik (2018): Læreplanstræet. Visuel pædagogisk tilrettelæggelse, refleksion og evaluering. Frederikshavn: Dafolo

Rod, Peter; Jørgensen, Mie Ib (2020): Børneperspektivernes mulighedsrum. Essay – http://www.læreplanstræet.dk

Warming, Hanne (2011): Børnesperspektiver – Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde. Kbh.: Akademisk Forlag